

Anton Caparó: un soldat d'en Macià

Carles Martí i Martí

“Mireu, jo només voldria si poguéssiu fer a la filla d'en Macià una carta..., si, una carta que digués que jo vaig ser soldat del seu pare i que n'estic molt orgullós! Com que vosaltres sou d'això... teniu més mà que jo i potser...”.

L'Anton Caparó i Sabaté té avui vuitanta-tres anys, és fill de Riudoms, pagès, fill de pagesos, i la seva generació (la dels grans en la Guerra Civil), n'ha passat de tots els colors, peripècies i dificultats, però ell ha viscut un fet que avui encara recorda, i n'està cofoi: ell va ésser un dels quatre-cents homes que, amb més entusiasme i patriotisme que altra cosa, es va posar sota les ordres del comandant Macià (Francesc Macià i Llussà, que després havia d'ésser el primer President de la Generalitat republicana) i que a Prats de Molló s'alçaren en armes per a reconquerir la terra catalana sotmesa a la dictadura d'en Primo de Rivera, repressor de la llengua, la cultura i les institucions catalanes. Un intent que no va passar d'això, però que avui la història el recorda com una acció radical i romàntica en la lluita vers les llibertats nacionals de Catalunya.

Quan pel juny del 1909, es va produir el gran esclat de la “Setmana Tràgica”, anomenda així per les greus conseqüències en nombre de morts, ferits i detinguts que provocaren els aldarulls en contra l'embarcament dels soldats catalans a la Guerra del Marroc, el nostre amic Anton Caparó i Sabaté era un vailet de vuit anys i segur que no recorda res de tot allò, però quan anys més tard un germà seu, obligat com altres catalans, a anar al que popularment es deia “al moro”, va resultar mort en una emboscada (que segons ens diu: “en va matar molts, per culpa d'un oficial que els va vendre”) li va quedar gravada una cosa: ell faria

tot el possible per no anar en aquell lloc on es matava gent sense saber per a què, on s'anava a defensar un territori ple de pedres, botges i sorra, últim reducte d'un imperi que agonitzava mentre sacrificava la vida dels seus vassalls més joves en un holocaust suïcida i sense cap sentit. Tal era el sentiment que entre els joves catalans d'aquell temps va tenir la Guerra del Marroc, que les classes populars per mitjà de l'injust i discriminatori sistema dels “cupos” eren reclutades al servei militar, per la manca de mitjans econòmics per a “comprar el número”, cosa que feien les famílies benestants de la burgesia, lliurant-se així de fer el servei.

L'Anton era de la quinta del 22 i encara que va treure un número alt, no se'n va fiar: amb un germà mort pel davant qualsevol s'arrisca. Els seus pares tenien un mas prop de Salou, va agafar el tren allí i fins a Vilanova i la Geltrú, on un cunyat seu, que era ferroviari, el va acompanyar cap a Portbou i a Cerbera, d'allí a Perpinyà, on es posà a treballar de manobre i després de pagès tot just en una finca on l'amo tenia casada una germana a Riudoms. La seva vida a Perpinyà el posà en contacte amb el Casal Català d'aquella població, on emigrants i refugiats de la dictadura brandaven d'amor patriòtic per una terra que tenien ben a prop, però tan lluny a la vegada. Allí va conèixer en Ventura Gassol, fill de la Selva del Camp, i per tant ben a prop de Riudoms, a ben segur que la seva fe i coratge i la del ja en aquell temps llegendària figura d'en Macià ompliren el cor d'aquell jove que va trobar lluny del seu poble l'explicació de la seva dissort: Catalunya estava sotmesa per aquells que enviaven els seus més joves fills a una guerra sense sentit. Va allistar-se a les columnes

d'Estat Català i es va posar en marxa a la columna que dirigia l'Anton Espar, cap d'aviuallament i intendència, quan tot estava ja preparat per a concentrar-se a Prats de Molló i començar la reconquesta de Catalunya. A la nit del 3 de novembre de 1926 arriben al lloc on s'havien de concentrar i en la fosca es perden per la muntanya (una muntanya plena d'amagatalls d'armes i municions per aquell improvisat exèrcit), esperen que es faci de dia i ràpidament es presenten on s'havia concentrat el gruix de les forces esperant les ordres d'en Macià. Era el dia 4 de novembre, a Macià no el veuen, però la policia francesa, alertada per un confident i espia del cònsul espanyol a Perpinyà, un tal Garibaldi, els deté a tots i en petits grups els porta a la Casa de la Vila de

Prats de Molló, allí i en ocasions se'ls condueix a Perpinyà, on van a parar a un quartel dels negres (de l'Exèrcit Colonial Africà) i hi resten uns dos mesos detinguts. Mentrestant Primo de Rivera, fa pressions a nivell del govern francès perquè aquests homes siguin extraditats i foragitats de França, el govern francès cedeix i Bèlgica els dóna refugi (ell ens diu que les gestions les fa un tal Mit, espia del govern alemany, interessat en l'afer). En grups de dotze els condueixen a un tren que els portarà cap a París i d'allí a la frontera, recorda amb emoció quan el comboi s'atura a Narbona i els catalans d'allí els acullen amb entusiasme ("un panet i beguda", ens diu).

Arriben a la frontera, és fosca nit, plou con-

tínuament, hi ha poca visibilitat, fa fred, comencen a caminar, es perden, s'aturen, comenten entre ells que més val quedar-se allí, es tapen bé amb el que poden, i hi passen la nit. L'endemà agafen el tren cap a Brusel·les, allí els espera en Macià, Ventura Gassol i tot el que queda de l'Estat Major d'aquell Exèrcit, recorda com Macià es preocupa d'ells com un pare, els donen queviures i diners, i els aconsellen que esperin en diferents indrets de la geografia belga (allò no pot durar!), però ell i la seva colla (la que ens mostra la fotografia) no són partidaris de passar-se la vida sense fer res, no es pot viure de caritat! Així que s'acomoden dels altres companys i es dirigeixen cap a la regió de Lieja, a un lloc que en diuen Vererseid, on hi ha unes mines de carbó, en Brugat, el cap de colla, ho sap bé: "Allí volen mans per a treballar a la mina". Arriben al poble i hi troben fonda, s'acomoden en una habitació on mengen, dormen i es fan la vida junts. Per ser catalans, tot se'ls obre, la gent d'allí en té un gran concepte de persones treballadores i formals, de seguida entren a treballar a la mina, l'Anton Caparó a més fa el menjar i renta la roba i els seus companys li donen un franc cada setmana. Hi varen romandre sis mesos, recorda com en arribar Nadal reben notícies d'en Macià: els envia xampany i torrons, "com els que es mengen a casa", ens diu amb els ulls espuejants.

Al març de 1928 decideixen marxar d'allí, demanen els vuit dies de vacances, i se'n van, l'encarregat els intenta convèncer que no se'n vagin, s'estaven contents de la seva feina, ens diu. Arriben a Luxemburg, van a treballar a una "fàbrica de ferro" en les grans fonderies de ferro del Gran Ducat, on la feina i els sous eren més agradables per uns refugiats, com ells.

De Luxemburg recorda amb complaença la pau social que s'hi vivia, on l'amo i treballador es respectaven mútuament, i no hi havia conflictes per l'augment dels sous: quan la vida s'augmentava, els amos augmentaven els sous en la mateixa proporció, recorda. Allí l'Anton Caparó i els seus companys, hi romangueren cinc anys i mig, fins que proclamada la República i aprovada la Llei d'Amnistia, els fa tornar a casa: era l'any 1933, en feia onze que

havia sortit de casa seva per lliurar-se de l'escorxadador de la guerra colonial, l'última d'un Imperi que va desaparèixer per a donar pas a un règim de llibertats, on hi cabia una Catalunya autònoma i lliure. Hi recorda més coses, sobretot l'última vegada que va veure a en Macià, llavors President de la Generalitat Republicana, venia del Pantà de Riudecanyes, a fer la inauguració oficial i va passar per Riudoms. L'Ajuntament l'esperava al Portal i ell s'hi va atansar a saludar-lo i li va dir: "Avi, jo vaig estar a les seves ordres a Prats de Molló!" Ell li va contestar que sempre que necessités alguna cosa, acudís a ell, que ell l'ajudaria. I recorda aquells "mítings" al Cafè dels Republicans, on aplaudia i s'axaltava, que perdia el món de vista, "tant que un dia va perdre un 'gemelo' de la camisa", recorda la seva filla. Per això ens ha cridat, perquè nosaltres som d'això..... i li farem arribar una carta a la Maria Macià, i li direm que un riudomenc va ésser, és encara, un soldat d'en Macià, del seu pare. Recorda la Guerra Civil i també el que li va passar, però això ho deixem per un altre dia, quan parlem més extensament, avui ens interessa ressaltar que Riudoms va contribuir a la causa del nacionalisme radical i això, encara que soni a "xauvinista", ens alegra, potser perquè d'aquesta corda en tenim pocs o potser perquè ens fa quedar bé! Ve's a saber.

C. M. M.

